

GENÍS CASANOVAS

@casanovasgenis

La colònia d'Alcanís, un

L'antiga fàbrica de Rosselló va tancar fa 25 anys, però el nucli industrial segueix sent un eix històric i econòmic del municipi

La colònia industrial d'Alcanís ocupa més d'un segle de la història de Rosselló. Tot i el tancament de la fàbrica de filatures a mitjans dels 90, els antics edificis i les famílies que hi van viure i treballar mantenen viu el seu llegat.

GENÍS CASANOVAS
ROSSELLÓ

Els orígens de la colònia d'Alcanís, o Al-Kanís, es remunten a finals del segle XIX, quan l'empresari barceloní José Cirera va voler impulsar una fàbrica de paper de fusta a la vora de la Sèquia Major, utilitzant un antic molí del poble.

El projecte va ser un fracàs, ja que Cirera no va obtenir els permisos per baixar troncs a través del Noguera Ribagorçana. Al no poder prosperar, la fàbrica va acabar en mans del banc britànic Glamorganshire, el qual va posar al també britànic Benjamin Twose com a director.

Va ser llavors quan Alcanís va despertar l'interès de l'empresari Joan Coma, el qual ja era propietari de múltiples negocis tèxtils. Coma va comprar la fàbrica i, sota la mateixa direcció de Twose, va iniciar la metamorfosi perquè acabés sent una indústria de filatures l'any 1910. Va ser sota la propietat de Coma que la colònia va començar a prendre forma més enllà de les màquines, amb la construcció de les primeres cases i infraestructures per a que hi visquessin els obrers.

La família Coma, igual que bona part de la burgesia de l'època, ja tenia indústries i propietats a la zona del Ter i el Llobregat i molts es preguntaven quin interès hi podien tenir en un poble com Rosselló, allunyat del teixit industrial barcelonès. Segons el veí de la colònia i historiador Joan Català, autor del llibre *La colònia d'Alcanís*, hi havia motius econòmics i socials: en primer lloc "els costos de producció aquí eren menors; la utilització de l'energia hidroelèctrica per la fàbrica era més ba-

FOTO: Joan Català / La colònia industrial d'Alcanís (Rosselló) produïa filatures per posteriorment ser utilitzades per la producció de teixits

FOTO: Joan Català / Hi van arribar a viure gairebé 200 persones

FOTO: Joan Català / La colònia tenia la seva pròpia escola

rata i els obrers cobraven menys que al Llobregat" i a més "volien fugir de la conflictivitat que hi havia a la zona de Barcelona amb els moviments obrers".

Això no vol dir que a Rosselló la gerència de la fàbrica no tingués els seus propis conflictes,

en concret amb els pagesos de la zona, els quals es disputaven contínuament l'ús de l'aigua de la sèquia amb la fàbrica de fil. Per tal de posar ordre a la situació, la Guàrdia Civil va acabar construint un caserna dins la pròpia colònia.

A mitjans dels anys 20 les fila-

tures d'Alcanís passen a mans del grup egarenc Industrias Mixtas de Tarrassa, els quals van ampliar considerablement la fàbrica i hi van construir més cases, una residència pels directors, una escola, una barberia, un frontó, un safareig i una església. "En aquella es-

glésia jo m'hi vaig batejar, hi vaig fer la comunió, la confirmació i fins i tot m'hi vaig casar" explica la Maria Rosa Fernández, nascuda a la colònia, on encara hi viu, i afegeix "això era com un poble dins un poble, nosaltres ens sentíem primer d'Alcanís i després de

Les colònies del canal de Pinyana: vestigis de la revolució industrial catalana del segle 19

Les zones industrials del Ter i el Llobregat van acollir moltes indústries, sobretot tèxtils, durant el segle 19. A Lleida van ser més prolífiques a la vora del canal de Pinyana, on hi van créixer colònies com la Mata (Alguaire) o Alcanís (Rosselló).

segle entre filatures

Rosselló”, amb ella coincideix el seu veí Joan Català que reconeix que “fins i tot amb la fàbrica tancada, encara hi ha un fort sentiment de pertinença”.

La Guerra Civil va trasbalsar l'activitat de la colònia. Amb l'arribada dels nacionals, la “casa dels amos” va ser utilitzada com a centre de comandament del general Moscardó i, un cop acabada la guerra, Alcanís va passar a mans de l'empresa Tèxtil Martí i Trench. Durant la seva propietat, a la colònia hi vivien gairebé dos-centes persones, moltes d'elles atretes per “l'oportunitat de sortir de la pobresa de l'època. Et donaven una casa, escola i una mica de sou, amb això podies assegurar cert benestar per la teva família” explica Català.

Amb aquest augment de la població, a l'escola de la colònia hi van arribar a estudiar més de 50 alumnes. La Marta Fernández en va ser la darrera mestra: “L'escola depenia totalment de la fàbrica, eren els amos els qui pagaven el sou de les mestres i totes les despeses dels alumnes, sempre van estar molt implicats en l'educació dels nens de la colònia”.

Filatures Gossypium va agafar el relleu de Martí i Trench al capdavant de les filatures als anys 70. Amb ells es va modernitzar el procés de producció per tal de fer front al tèxtil asiàtic que irrompia al mercat europeu. Tot i els seus intents, el rendiment de la fàbrica va anar en decreixement. Lourdes Olaya, treballadora de Gossypium durant aquella època, reconeix que “durant els anys la qualitat del producte va empitjorar i cada vegada érem menys gent”. “Les famílies també van anar marxant de la colònia per anar viure a Rosselló, ja sigui perquè s'hi vivia millor o perquè ja no treballaven a la fàbrica” recorda Marta Fernández. L'any 1982 l'escola va tancar per falta d'alumnat.

La situació empitjora fins que l'any 1990 els empresaris presenten una suspensió de pagaments i la fàbrica passa a mans dels seus últims propietaris: Filanda.

La forta competència estrangera i l'encariment dels costos de producció va provocar que 5 anys després, el 19 de desembre de 1995, els fills deixessin de córrer per sempre més a Alcanís.

JOAN CATALÀ

Historiador i veí de la colònia

“La colònia va ser una oportunitat per moltes famílies. T'asseguraves tenir un petit sou i una casa”

MARIA R. FERNÁNDEZ

Veïna i treballadora de la fàbrica

“Era com un poble dins un poble... Nosaltres sempre sentíem que érem d'Alcanís i després de Rosselló”

LOURDES OLAYA

Treballadora de la fàbrica

“Durant els 70 i 80 hi treballava molta gent del poble, però poc a poc la fàbrica va deixar de produir com ho feia abans”

MARTA FERNÁNDEZ

Professora de l'escola

“L'empresa es feia càrrec de l'escola i l'educació dels fills de la colònia. Però les famílies van anar marxant...”

Alcanís es reconverteix 25 anys després del tancament de la fàbrica

Per tal de pagar els deutes que arrossegava la fàbrica en el moment del seu tancament amb les companyies de llum i aigua i amb la Seguretat Social, les instal·lacions van ser dividides en naus més petites i subhastades a mitjans dels 90.

Actualment hi treballen un centenar de persones, repartides en 7 empreses, les quals ocupen les antigues instal·lacions de la fàbrica i la casa del amo, que també va ser subhastada i que fins el passat mes de setembre acollia un restaurant.

El president de la comunitat de propietaris i copropietari de Mobles l'Ebenista, Jaume Gorgues, explica a LA MAÑANA que “la fàbrica va ser una bona oportunitat per les empreses

que buscavem espais industrials aquí al poble, ja que gran part de la infraestructura ja estava feta”.

El negoci familiar de Casa Badio, dedicat a la distribució de begudes, també hi ha trobat un espai on “les naus són grans i

s'adapten a les nostres necessitats. Hi ha molt espai per aparcar o descarregar i, tot i no estar a peu de carretera, està ben comunicat” reconeixen els seus copropietaris Josep Maria i Marc Hortet.

Degut al seu mal estat, l'Ajuntament de Rosselló va enderrocar l'escola i la majoria de cases als anys 90. Les més noves van ser rehabilitades pels propis veïns i l'Església i la casa del director actualment estan tapiades.

FOTO: LM / Les empreses aprofiten les grans dimensions de les naus

FOTO: LM / Actualment hi treballen prop d'un centenar de persones